

La presumpció de culpabilitat

Enric Mas (<http://nitsenblanc.cat>), 06/07/18

Llegeixo un article titulat “*La presumpció de culpabilitat*”¹ i obtinc una grata sorpresa. Pocs periodistes dels mitjans de comunicació de massa (*mass media*) s’atreveixen, encara que sigui en base a documentals i novel·les, a tocar aquest tema tan real com actual. No cal ser cap especialista en procediments judicials per saber que tots els implicats en un procés (qualsevol) són persones, totes amb sentiments, un passat, un present, prejudicis (pocs o molts, però qui digui que no en té em recordarà aquell informàtic que li va dir a un client “qui tingui ordinador i digui que no ha tingut mai un problema informàtic: menteix”) i el que és més important: un futur.

En la meva modesta experiència, l’afirmació d’aquest títol d’article és real com la vida mateixa i us ho mostraré (que no de-mostraré). Un amic anava tranquil·lament amb la seva bici per la Rambla de Barcelona i en un d’aquest incomptables semàfors que no regulen el trànsit, perquè no tenen cap cruïlla que regular, sinó que precedeixen un pas de vianants, va passar sense fixar-se com estava el semàfor. Senzillament perquè estava pendent que no creués ningú, el fet més important a la Rambla (encara que un semàfor estigui verd i passa gent, no passaràs, oi?). El meu amic estava content: no anava per la vorera, no podia anar per cap carril bici perquè no n’hi ha, anava parant cada pocs metres a tots els semàfors... fins que el va aturar un agent de la guàrdia urbana: s’havia saltat *presumptament* un semàfor en vermell. Ell no podia demostrar la seva no-culpabilitat i l’agent no podia demostrar la culpabilitat del ciclista, però era igual perquè el que diu un policia és presumeix sempre cert encara que menteixi. Quan el meu amic va al·legar el fet, la resposta va ser (segur que la coneixeu): “parleu amb l’Ajuntament, que és qui dóna les ordres”.

Aquesta senzilla anècdota mereix una anàlisi en profunditat i, per a mi, el més important de tot és la indefensió que patim de forma sistemàtica cada dia en cada acte que fem. I la indefensió, com la del meu amic, va unida a la culpabilitat.

SOS Racisme ha presentat un demolidor informe anual (2017)² en què defensa la importància de denunciar les intervencions policials per perfil ètnic, aspecte sorgit en forma de notícia a diferents mitjans.³ Em vénen al cap moltes preguntes: què passa si, com a un company meu, t’aturen el cotxe 17 vegades des de Donostia fins a la Jonquera perquè portes una matrícula del País Basc? Què passa si t’aturen cada 30 metres a la Rambla per demanar-te la documentació? I què passa si aquell dia, per desgràcia teva, t’has deixat els papers del cotxe o la cartera a casa?

La gent escriu compulsivament comentaris a les xarxes socials i als articles de la *mass media*. No acostumo a llegir-los (encara menys si són anònims) pel simple fet que és com escopir al terra: ho escrius sense por a què l’escopit et torni a la cara. I encara menys si no estan contrastats amb el sentit comú, el qual, com ja sabeu, és el menys comú dels sentits, o amb la empatia. Aquest cop, ho reconec, he llegit els pocs

comentaris a l'article que us he mencionat a la primera línia. No crec que alguns, com el tal "observer", haguessin escrit el seu comentari si l'haguessin aturat 17 vegades en un matí per acabar retingut 4 hores a la Jonquera sense saber què li passaria després. Em recorda aquell famós autor català de llibres d'autoajuda que diu que ell estaria bé a la presó perquè llegiria i miraria d'aprofitar el temps. A mi em sembla més aviat una falta de respecte vers la gent que sí ha estat a la presó, especialment essent innocent, i ha estat violat, agredit, insultat repetidament i captivat en condicions inhumanes durant mesos o anys. Són aquestes poca-soltades que sempre disparen els escriptors d'èxit quan se'ls hi pregunta una cosa sobre la qual no en tenen ni idea. La qüestió és dir alguna cosa. Però és clar, es guanyen (molt bé) la vida precisament així. Serà que els interessa viure en un món injust i que la gent necessiti més autoajuda.

Tornant al tema del meu amic ciclista urbà, dir-vos que la anàlisi continua. Després de pagar la multa i no poder dir ni paraula a l'agent que el va multar, es va fer una promesa a si mateix: a partir de llavors es saltaria en vermell tots els semàfors absurds que no regulen res útil (que n'hi ha la tira i mitja), sempre sense provocar cap mena de perill a ningú. En porta més de 700 (no vaig entendre bé si de semàfors o de vegades).

A tot això, em ve al cap el tema de la incitació a l'odi. Una veueta interior (com deia aquell) em diu que el que va fer l'agent de la guàrdia urbana en qüestió va ser incitar el meu amic a l'odi. Però, no pots anar a la presó per això? Llavors gairebé tots els agents de la guàrdia urbana, mossos d'esquadra, policia nacional i guàrdia civil haurien d'estar tancats a la presó.

Fa pocs dies vaig veure des de primera fila com els meus amics i companys no són els únics. Davant de casa mateix, un ciclista mirava si venia algun cotxe en una cruïlla. Al costat, un cotxe de la guàrdia urbana estacionat i l'agent dient-li: "ni se le ocurra continuar: párese en el semáforo!!!". Sembla gairebé evident que el ciclista, potser afectat per episodis anteriors i amb el seu enaltiment de l'odi a flor de pell, va arrencar encara més ràpid del que els agents es podien imaginar. Llavors una escena de pel·lícula: els agents pujant al cotxe a corre-cuita, arrencant a tota pastilla i saltant-se el semàfor amb l'alarma a tot volum. Després es van saltar el següent semàfor... i el següent... buscant infructuosament el ciclista. Els deu encantar la seva feina. Perquè si la policia es salta una pila de semàfors llavors ja no només no és il·legal: és divertit. En aquells moments vaig pensar en el ciclista: per què ho ha fet? Quin impuls irrefrenable ha provocat la seva reacció? I llavors vaig pensar en els agents: per què ho han fet? Segur que és "només" per diners? Segur que és perquè és "la seva feina"? Apostaria 1 contra 10 a què hi ha alguna cosa més.

De la mateixa manera, hi ha alguna cosa més en les "racisme quotidià". Ara digueu-me: els meus amics i companys són blancs o negres? Són catòlics, musulmans, ateus o agnòstics? Són rics o pobres? Són alts o baixets? Quan això no importa, la presumpció de la culpabilitat ha fet ja un pas més: ser l'única presumpció.

Referències

[1] Díaz, J. La presumpció de culpabilitat. elperiodico.cat Internet]. 2017 Jul 02 [cited 2018 Jul 06]. Available from:

<https://www.elperiodico.cat/ca/opinio/20180702/articulo-opinion-jenn-diez-presuncion-culpabilidad-inocencia-justicia-6920758>

Acceso en castellano:

<https://www.elperiodico.com/es/opinion/20180702/articulo-opinion-jenn-diez-presuncion-culpabilidad-inocencia-justicia-6920758>

[2] INFORME ANUAL 2017 (2017). Sobre el racismo en el estado español. Federación de Asociaciones de SOS Racismo del estado español. Donostia/San Sebastián; 2017 [Internet] [cited 2018 Jul 06]. Available from:

<http://www.sosracisme.org/wp-content/uploads/2017/09/Informe20Anual20201720SOSweb.pdf>

[3] Merino, A. Identificats per ser negres: el racisme quotidià. ara.cat [Internet]. 2017 Mar 21 [cited 2018 Jul 06]. Available from:

https://www.ara.cat/societat/Identificats-negres-SOS-Racisme-identificacions-policials-color-pell_0_1982201945.html